

Modus v systéme kauzálnej tradície (Je modus samostatným, od titulu oddeleným právnym úkonom?)

Kleňová, V.*

KLEŇOVÁ, V.: Modus v systéme kauzálnej tradície (Je modus samostatným, od titulu oddeleným právnym úkonom?).** Právny obzor, 106, 2023, č. 4, s. 302 – 320. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2023.4.03>

Modus in the system of causal traditio (Is modus a separate legal act, distinct from the underlying title?). One of the disputed questions in the legal systems that adopted the “principle of causal traditio” is whether the traditio is a legal act that is distinct from the underlying contract (title) or whether the so-called modus is just an “natural act” (a transfer of possession), the legal part of which is contained in the title. To answer the question, the paper examines the Austrian model, which most faithfully adopted the titulus and modus theory in the ABGB. The Austrian model is also interesting for the reason that, in its more than 200-year tradition, it has evolved from the understanding of traditio as the transfer of possession, which only transfers ownership when it is the solution of a preceding obligation, through the theory of the so-called subjective causa traditionis, which had much in common with the Savigny’s real agreement, under the influence of which it was created, until finally the current debate, in which the opinion that the modus requires a separate contract, the content of which is an agreement to dispose of ownership (real agreement) appears. The analysis of the reasons given to support the latter view has shown that they do not justify the need of the separate real agreement that should be concluded upon delivery. What’s more, this view complicates transfer of ownership in many cases and leads to the consequences that are in direct conflict with the causal transfer. In a causal system, the will to transfer the ownership is included in the title; in this, the parties also agree on when and how ownership should pass; if the transferor disposes of the thing in the agreed manner, he transfers ownership to the acquirer.

Key words: titulus and modus theory, causal and abstract transfer theories, real agreement, transfer of ownership of movables

Úvod

Náuka o titule a mode nadobudnutia vlastníctva, ktorú najvernejšie prevzal rakúsky ABGB, sa z veľkej časti zakladá na neporozumení a chybných interpretácií rímskoprávných prameňov¹, ktorej následky v rakúskej civilistike rezonujú dodnes. Otvorenou je predovšetkým otázka, aký charakter má odovzdanie vecí (*modus*). Spočíva prevod vlastníctva k hnutelným veciam na dvoch právnych úkonoch: záväzkovoprávnom (kúpna, darovacia a iná zmluva) a vecnoprávnom (tradícia ako scudzovací úkon)? Alebo je *modus* nesamostatným prevodom držby, ktorý svoje translačné účinky opiera o vôľu strán prejavenu v obligačnej zmluve?

* Doc. JUDr. Veronika Kleňová, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.

** Príspevok je výstupom z projektu VEGA 1/0012/23.

¹ Pozri aj nižšie v p. 22. K tomu bližšie KLEŇOVÁ, V. Iusta causa traditionis: Obligačný právny úkon zaväzujúci k prevodu vlastníctva alebo účel odovzdania? In *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 4, 2021, s. 725 a nasl.

Zodpovedanie naznačeného problému je aktuálne aj vo vzťahu k slovenskému Občianskemu zákonníku, ktorý tiež nadviazal na „*titulus a modus*“ – náuku. Úprava v OZ SR² je navyše veľmi príbuzná tej, ktorú možno nájsť v Art. VIII – 2:101 Návrhu spoločného referenčného rámca (DCFR)³. Obidve úpravy majú spoločný kauzálny prevod vlastníctva⁴, v ktorom sa fyzické odovzdanie vecí vyžaduje iba vtedy, keď sa strany nedohodli inak⁵. Hoci tvorcovia DCFR odmietli koncept takzvanej vecnej zmluvy („*dinglicher Vertrag*“ alebo „*real agreement*“)⁶, v zmysle ktorého by sa na prevod vlastníctva okrem obligáčnej zmluvy vyžadoval aj vecnoprávny úkon spočívajúci v dohode strán o tom, že vlastníctvo má byť prevedené, pribúdajú v posledných rokoch názory, ktoré tento prístup redaktorov považujú za nesprávny. Podľa van Vlieta⁷ je nesprávny preto, lebo odovzdanie vecí obsahuje *vôľu* previesť vlastníctvo a jeho *účinkom je prevod vlastníctva*; zodpovedá tak definícii právneho úkonu v zmysle Art. II – 1:101(2) DCFR⁸. Stagl⁹ argumentuje predovšetkým výslovnou dovolenou možnosťou nahradiť fyzické odovzdanie vecí dohodou strán: Ak prevod vlastníctva nevyplýva ani z obligáčnej zmluvy (ako je to v jednotnom kauzálnom systéme Francúzska), a ani z fyzického odovzdania vecí, tak musí vyplývať z vecnej zmluvy, pretože inak by nebolo zrejmé, kedy k prevodu vlastníctva došlo. Úpravu v DCFR Stagl následne interpretuje ako kauzálnu vecnú zmluvu¹⁰, ktorá síce vychádza z princípu oddelenia záväzkovoprávneho a scudzovacieho úkonu (Trennungsprinzip), neprevzala však princíp abstraktnosti (Abstraktionsprinzip), ktorý v nemeckom práve princíp oddelenia sprevádza.

² Paragraf 132, ods. 1 OZ SR: Vlastníctvo veci možno nadobudnúť kúpou, darovacou alebo inou zmluvou, dedením, rozhodnutím štátneho orgánu alebo na základe iných skutočností ustanovených zákonom. § 133, ods. 1: Ak sa hnutelná vec prevádza na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo prevzatím veci, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak. K problematike v česko-slovenskej literatúre najmä SPÁČIL, J. Prevod vlastníckého práva tradícií a věcná smlouva. In *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 1, 1993, s. 93 a nasl.; FEKETE, I. Zmluvný prevod vlastníckého práva s osobitným zreteľom na slovenské súkromné právo. In *Justičná revue*. č. 8 – 9, 2018, s. 871 a nasl.

³ Art. VIII – 2:101 (1) DCFR: The transfer of ownership of goods under this Chapter requires that: ... (d) the transferee is entitled as against the transferor to the transfer of ownership by virtue of a contract or other juridical act, a court order or a rule of law; and (e) there is an agreement as to the time ownership is to pass and the conditions of this agreement are met, or, in the absence of such agreement, delivery or an equivalent to delivery.

⁴ Okrem Art. VIII – 2:101(1)(d), aj Art. VIII – 2:101(2) a Art. VIII – 2:202 DCFR. K tomu bližšie van VLIET, L. Acquisition and Loss of ownership of Goods – Book VIII of the Draft Common Frame of Reference. In *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. Nr. 2, 2011, s. 294 a nasl.

⁵ K tomu naposledy podrobne WALCZAK, D. Die Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen nach DCFR. Tübingen : Mohr Siebeck, 2017, s. 113 a nasl.

⁶ LURGER, B., FABER, W. Acquisition and Loss of Ownership of Goods (PEL Acq. Own.). München : Sellier, 2011, s. 444 a nasl.; 452: „it is hardly any practical need for a real agreement concept as an additional transfer requirement under the framework of these model rules. It has also become obvious that the concept would to some extent have over-protective effects. It is, therefore, not adopted.“

⁷ van VLIET, L. Acquisition and Loss of ownership of Goods, s. 297 a nasl.

⁸ Art. II – 1:101 (2) DCFR: A juridical act is any statement or agreement, whether express or implied from conduct, which is intended to have legal effect as such.

⁹ STAGL, J. F. Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen im DCFR und CESL. In *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*. Nr. 1, 2015, s. 30.

¹⁰ STAGL, J. F. Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen, s. 24, s príhľadnutím na závery, ku ktorým dospel v predchádzajúcej časti svojej štúdie.

Je naozaj nevyhnutné, aby mala dohoda o prevode vlastníctva charakter samostatného vecného právneho úkonu (dinglicher Vertrag)? Stagl¹¹ ako príklad kauzálnej vecnej zmluvy uvádza rakúske právo, ktoré malo prejsť od pôvodného chápania modu ako reálneho úkonu¹² k súčasnému ponímaniu, ktoré *modus* posudzuje ako vecnú, na prevod vlastníctva zameranú zmluvu. Uvedený Staglov záver však nie je celkom presný; rozlišovať totiž treba medzi dohodou o prevode vlastníctva, ktorá je už obsahom obligačnej zmluvy (titulu), a tzv. vecnou zmluvou ako druhým, vedľa obligačnej zmluvy stojacim právnym úkonom s výlučne vecnoprávnymi účinkami; obidve tézy majú v rakúskej civilistike svoje zastúpenie. Prv než sa k nim dostaneme, je v záujme lepšieho pochopenia problematiky nevyhnutné predstaviť v krátkosti vývoj, ktorý k otázke „jeden alebo dva právne úkony“ viedol.

1. Rímskoprávna *traditio ex iusta causa* ako jednotný vecnoprávny úkon

Rímskoprávna *traditio ex iusta causa* bola *jednotným vecným právnym úkonom*, v ktorom kauzálny element, vôľa previesť vlastníctvo a faktické odovzdanie veci tvorili jednotu¹³. *Iusta causa traditionis* bola spravidla¹⁴ účelom, *pre ktorý* sa prevod vlastníctva uskutočnil: niekto odovzdal vec za účelom darovania (*causa donandi*), za účelom poskytnutia pôžičky (*causa credendi*) či účelom zriadenia vena (*causa dotis*)¹⁵ atď. Darovanie, pôžička i vena boli právne účely, ktoré mali byť dosiahnuté až prevodom vlastníctva k veci. *Traditio ex iusta causa* bola dokonca aj vtedy jednotným vecnoprávnym úkonom, keď sa uskutočňovala za účelom splnenia dlhu. Kauzou totiž, o ktorú sa *traditio causa solvendi* opierala, nebola predchádzajúca obligačná zmluva zaväzujúca k prevodu vlastníctva, ale samotný účel splnenia dlhu, pre ktorý sa odovzdanie uskutočnilo.

Traditio ex iusta causa na prevod vlastníctva *nevyžadovala dohodu o prevode vlastníctva*, ale iba dohodu o prevode držby. Ak bol príjemca spôsobilý právne konať a strany sa dohodli na predmete odovzdania, nadobudol príjemca prostredníctvom držby aj vlastníctvo, za predpokladu, že scudziteľ bol vlastníkom veci¹⁶ a vlastníctvo chcel previesť; rozhodujúca bola translačná vôľa scudziteľa.

¹¹ STAGL, J. F. Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen, s. 7; 24.

¹² Reálny úkon (Realakt) je na rozdiel od právneho úkonu len faktickým konaním a prejavom faktickej (prírodzenej) vôle, ktoré však podľa zákona viaže na seba právne účinky (následky), napríklad zhotovenie umeleckého diela alebo nájdenie pokladu. Reálne úkony nevyžadujú spôsobilosť právne konať, preto napríklad aj duševne chorý autor napísaním románu nadobudne k nemu zodpovedajúce autorské práva. K tomu bližšie KOZIOL, H., WELSER, R., KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts*. Bd. I. 13. Aufl. Wien : Manz, 2006, s. 100.

¹³ K tomu bližšie a s odkazom na ďalšiu literatúru KLEŇOVÁ, V. Der Eigentumserwerb durch traditio (zugleich zur Frage einer putativen iusta causa traditionis und zu Konsequenzen für die Konditionenlehre). In *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, v tlači.

¹⁴ KLEŇOVÁ, V. Der Eigentumserwerb durch traditio, p. 147; 149.

¹⁵ „Causa“ v spojení „*traditio causa solvendi*“, „*traditio causa dotis*“ atď., plnila funkciu predložky s významom „kvôli, pre“: tradícia sa uskutočnila „kvôli (pre) splneniu/e dlhu“, „kvôli (pre) zriadeniu/e vena“ a pod.

¹⁶ Just. Inst. 2, 9, 5: ... *et per hanc possessionem etiam dominium, si dominus fuit qui tradidit, ...*

2. Formovanie náuky o titule a mode nadobudnutia vlastníctva

Myšlienkové prvky dogmy o titule a mode nadobudnutia vlastníctva možno sledovať už v ranom stredovekom v rozlišovaní medzi *ius ad rem* a *ius in re*¹⁷. *Ius ad rem*, ako čakateľské právo na vec, tvorilo určitý medzistupeň medzi osobným a vecným právom a stávalo sa až cez pristúpenú skutočnú moc nad vecou plnohodnotným vecným právom (*ius in re*). Ako vzťah medzi možnosťou a skutočnosťou¹⁸ viedol vzťah medzi *ius ad rem* a *ius in re* postupne k stotožneniu *ius ad rem* s obligáciou a neskôr s pojmom *titulus*¹⁹, a k stotožneniu obstarania skutočnej moci nad vecou s *modus acquirendi*²⁰. Tak vznikol protipól dvoch pojmov *titulus* a *modus acquirendi*, ktoré v Nemecku prvýkrát preukázateľne používa až Johannes Apel (1486 – 1536): *Titulus* v sebe sústredil všetky právne predpoklady nadobudnutia vlastníctva a *modus* bol spôsobom získania faktickej moci nad vecou²¹.

Náuka o titule a mode modifikovala rímskoprávnu *traditio ex iusta causa*²² tým spôsobom, že presunula kauzálny moment (*iusta causa*) a s týmto aj celú vôľovú zložku z tradície do predchádzajúcej kauzy do tzv. *causa praecedens*, a začala túto ponímať ako právny úkon *zaväzujúci* na prevod vlastníctva. Samotná tradícia (*mo-*

¹⁷ HOFMANN, F. *Die Lehre vom titulus und modus acquirendi und von der iusta causa traditionis*. Wien : Manz, 1873, s. 25an.

¹⁸ FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre. Leipzig : A. Deichert, 1927, s. 2.

¹⁹ Pojem *ius ad rem* je už v 17. storočí – napríklad u G. A. Struveho – všeobecne používaný ako synonymum obligácie. K tomu bližšie FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre, s. 11. V rímskoprávných prameňoch sa s pojmom *titulus* možno stretnúť iba pri vydržaní; vo vzťahu k tradícii pôvodne nemal žiadny vzťah. K tomu porov. aj Savigny v prednáškach z rokov 1803 – 1804: „Man sagt es ist ein justus titulus (justa causa) und modus acquirendi nötig. Dieses ist durch die Verwechslung verschiedener Begriffe entstanden, es ist daher besser zu ignorieren. ... Es ist eine Erfindung der neuern Juristen wie auch die Ausdrücke justus titulus und modus acq.“; cit. podľa FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre, s. 28.

²⁰ V nemeckom *usus modernus pandectarum* zreteľne napr. LAUTERBACH, W. A. *Collegium theoricopracticum Pandectarum*. Pars tertia. 1711, s. 197, § 56: „*Ex hactenus dictis apparet, causas & modos dominium transferendi invicem differre. Causa enim praecedit, ut efficiens minus principalis & impulsiva, per quam jus ad rem & personalis actio ad faciendam traditionem oritur. ... Modus est instrumentum & effectus, ut ipsum jus in re, dominium nempe, acquiratur.*“

²¹ FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre, s. 6. K vývoju náuky o titule a mode s odkazmi na ďalšiu literatúru aj: WESENER, G. Zur naturrechtlichen Lehre vom Eigentumserwerb. In EBERT, K. (Hg.) *Festschrift Nikolaus Grass zum 70. Geburtstag*. Innsbruck : Universitätsverlag Wagner, 1986, s. 433 a nasl.; BREMKAMP, T. Causa. Der Zweck als Grundpfeiler des Privatrechts. Berlin: Duncker & Humblot, 2008, s. 214 a nasl.

²² Nie je správne, keď sa rímskemu právu pripisuje pôvod náuky o titule a mode nadobudnutia vlastníctva. Táto náuka, ktorá *titulus* opiera o obligačnú zmluvu, zakladajúcu pohľadávku na prevod vlastníctva, a *modus* poníma ako splnenie danej pohľadávky (*solutio*), nezodpovedá klasickému rímskemu ponímaniu kauzálny tradície. Uvedené sa prejaví už pri pokuse vidieť v rímskoprávnej tradícii pri každej na prevod vlastníctva zameranej kauze jej splnenie (*solutio*). Ak by rímskoprávna tradícia skutočne bola iba solúciou, tak by vlastníctvo podľa pravidiel platných pre odovzdanie za účelom splnenia dlhu (*traditio causa solvendi*) muselo prejsť aj v prípade neplatnosti kúpnej zmluvy, darovania, pôžičky, vena a pod. Dospeli by sme tak k výsledku, ktorý náuke o titule a mode priamo odporuje. Porov. aj JAKOBS, H. H. Gibt es den dinglichen Vertrag? In *Zeitschrift der Savigny Stiftung für Rechtsgeschichte, Romanistische Abteilung*. Nr. 119, 2002, s. 312 a nasl.

das) bola zredukovaná na solúciu predchádzajúceho obligačného právneho vzťahu; bola iba prevodom faktickej moci nad vecou, ktorý mohol viesť k prevodu vlastníctva len vtedy, keď sa opieral o právny titul, vyjadrujúci vôľu previesť vlastníctvo²³.

Tak ako rímskoprávna *traditio ex iusta causa*, vyžadovala aj náuka o titule a mode na prevod vlastníctva *iba jeden právny úkon*: Nebola ním však *traditio ex iusta causa* ako vecnoprávny úkon, ale obligačná zmluva, ktorej nesamostatnou súčasťou bola tradícia ako holé faktum, ktoré iba spolu s titulom spôsobovalo právne účinky.

3. Savignyho kritika náuky o titule a mode a vznik teórie o vecnej zmluve

Nedostatkom náuky o titule a mode bola jej snaha vidieť v tradícii *za každých okolností* splnenie povinnosti previesť vlastníctvo, pretože *modus* bol iba vtedy spôsobilý previesť vlastníctvo, keď bol solúciou takejto povinnosti. Charakter solúcie mal *modus* dokonca aj vtedy, keď obligačná zmluva tradícii v skutočnosti časovo nepredchádzala a k prevodu vlastníctva nezaväzovala, napríklad pri ručnom darovaní či pôžičke. V takých prípadoch sa zástupcovia náuky o titule a mode snažili povinnosť na prevod vlastníctva interpretovať aspoň ako takú, ktorá vznikne pri odovzdaní²⁴. Tým však dospeli k vytvoreniu obligačnej povinnosti, ktorá v dôsledku svojho okamžitého splnenia v skutočnosti ani nestihla dospieť do svojej existencie²⁵.

V snahe vymaniť sa z tohto ponímania, ktoré pod titulom nevyhnutne rozumelo predchádzajúcu obligáciu, prišiel Savigny s teóriou o tradícii ako vecnej zmluve („dinglicher Vertrag“²⁶), argumentujúc: „Existujú prípady, v ktorých obligácia vznikne až na základe tradície (napríklad pri pôžičke) či v ktorých žiadna obligácia nee-

²³ S ďalšími odkazmi na literatúru: HOFMANN, F. Die Lehre vom titulus und modus acquirendi, s. 52 a nasl.

²⁴ Tak ešte GLÜCK, Ch. F. Ausführliche Erläuterung der Pandecten. 8. Theil, 1. Abt. Erlangen : J. J. Palm, 1807, s. 90a: „Diese Forderung, vermöge welcher man die Uebergabe verlangen kann, heißt der Titel zur Uebergabe (*titulus traditionis*) oder, wie das angeführte Gesetz sagt, *iusta causa praecedens, propter quam traditio sequetur*. Die Uebergabe selbst aber, oder das Factum, wodurch mir der Besitz der Sache vom Eigenthümer ... in Gemäßheit einer auf das Eigenthum gerichteten Forderung eingeräumt wird, ist der *modus acquirendi*, die Erwerbhandlung, die Erwerbungsart. ... Daß übrigens die Entstehung der Forderung und die Uebergabe, immer der Zeit nach verschieden sein müßten, d. h. daß die Forderung schon eine Zeitlang gedauert habe, ehe derselben durch die Tradition ein Genüge geschieht, ist nicht wesentlich, die Forderung kann auch durch eben die Handlung entstehen, durch welche sie erfüllt wird, wie z. B. bei einem Geschenk, oder bei einem Darlehn, die vorher nicht versprochen waren.“

²⁵ Porov. ešte aj v súčasnej teórii MEDICUS, D. Bürgerliches Recht. 18. Aufl. Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag, 1999, s. 28, § 3/38: „Man kann den Unterschied zwischen dem Bargeschäft und dem gewöhnlichen Schuldvertrag dadurch konstruktiv beseitigen, daß man zwischen Verpflichtung und Erfüllung eine juristische Sekunde einschiebt. Ohne diesen Kunstgriff aber entspricht das Bargeschäft regelmäßig von vornherein einem erfüllten Verpflichtungsgeschäft.“

²⁶ SAVIGNY, F. C. System des heutigen Römischen Rechts. 3. Bd. Berlin : Veit und Comp, 1840, s. 312: „So ist die Tradition ein wahrer Vertrag, da alle Merkmale des Vertragsbegriffs darin wahrgenommen werden: denn sie enthält von beiden Seiten die auf gegenwärtige Übertragung des Besitzes und des Eigenthums gerichtete Willenserklärung ...; daß diese Willenserklärung für sich allein nicht hinreicht zur vollständigen Tradition, sondern die wirkliche Erwerbung des Besitzes, als äußere Handlung, hinzutreten muß, hebt das Wesen des zum Grund liegenden Vertrags nicht auf.“

xistuje a ani nemá vzniknúť; ak niekto inému bez akejkoľvek predchádzajúcej dohody niečo daruje, tak vlastníctvo bez pochybností prejde, hoci tu ani žiadna obligácia nepredchádza, ani žiadna obligácia nenasleduje.²⁷ Sústrediť sa preto treba nie na predchádzajúcu obligačnú zmluvu, ktorá môže chýbať, ale *na vôľu previesť vlastníctvo*; túto možno vyčítať z *iusta causa*²⁸, ktorá je však iba motívom prevodu a prameňom, z ktorého možno spoznať, či strany chceli vlastníctvo previesť (t. j. či tradícia obsahuje vecnú zmluvu)²⁹.

Savigny tak presunul vôľu previesť vlastníctvo opäť do tradície, ktorá vďaka tomu nadobudla charakter právneho úkonu. Z redukcie kauzy na holý motív zároveň ako logický následok vyplynulo, že prípadná neexistencia motívu (kauzy) či omyl v kauze sú bez vplyvu na účinnosť tradície³⁰. Tradícia sa tak stala právnym úkonom s vecnoprávnymi účinkami; bola vecnou zmluvou, ktorá sama osebe spôsobovala prevod vlastníctva za predpokladu, že sa strany na tomto účinku zjednotili. To platí aj pre súčasné nemecké právo³¹, ktoré pri prevode vlastníctva síce rozlišuje medzi dvoma právnymi úkonmi, respektíve zmluvami³²: zaväzovacím právnym úkonom³³ (obligačná zmluva) a scudzovacím úkonom³⁴ (vecná zmluva), tieto sú však od seba navzájom oddelené (Trennungsprinzip) a neplatnosť jedného z nich nemá vplyv na účinnosť druhého (Abstraktionsprinzip).

4. ABGB: zakotvenie „*titulus-modus* – náuky“ a jej kritika

Rakúsky ABGB³⁵ prevzal náuku o titule a mode nadobudnutia vlastníctva v čase, keď táto v Nemecku pod vplyvom silnejúcej kritiky zo strany Savignyho historickej

²⁷ Savignyho prednáška v zimnom semestri 1820 – 1821, cit. podľa FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre, s. 35.

²⁸ Iba v tomto subsidiárnom význame je „*iusta causa*“ predpokladom prevodu vlastníctva. FELGENTRAEGER, W. Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre, s. 41.

²⁹ Porov. WINDSCHEID, B. Lehrbuch des Pandektenrechts. Bd. 1. 9. Aufl. Neudruck der Ausgabe Frankfurt am Main 1906. Scientia Verlag Aalen, 1963, s. 890, p. 16a: „Die Tradition ist sog. Formal-, nicht Materialakt. ... Der Wille als solcher erzeugt rechtliche Wirkung, nicht der Wille in Verbindung mit seinem Bestimmungsgrund. Der Bestimmungsgrund der Tradition ist Erkenntnisquelle für den Eigentumsübertagungswillen, nicht dasjenige, was ihm erst rechtlichen Bestand gibt.“

³⁰ K tomu pozri aj JAKOBS, H. H. Gibt es den dinglichen Vertrag?, s. 296 a nasl.

³¹ K tomu najmä HUBER, U.: Savigny und das sachenrechtliche Abstraktionsprinzip. In HELDRICH, A., PRÖLSS, J., KOLLER, I. (Hgg.) *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag*. München : C. H. Beck, 2007, s. 471 a nasl.

³² Označením „zmluva“ sa vyjadruje skutočnosť, že obidva právne úkony na svoj vznik vyžadujú zjednotenie strán.

³³ Tzv. Verpflichtungsgeschäft.

³⁴ Tzv. Verfügungsgeschäft.

³⁵ Paragraf 380 ABGB: Ohne Titel und ohne rechtliche Erwerbungsart kann kein Eigentum erlangt werden. § 424: Der Titel der mittelbaren Erwerbung liegt in einem Verträge; in einer Verfügung auf den Todesfall; in dem richterlichen Ausprüche; oder, in der Anordnung des Gesetzes. § 425: Der bloße Titel gibt noch kein Eigentum. Das Eigentum und alle dingliche Rechte überhaupt können, außer den in dem Gesetze bestimmten Fällen, nur durch die rechtliche Übergabe und Übernahme erworben werden.

školy už postupne začínala kolísať.³⁶ Podľa tvorcov ABGB nebolo odovzdanie veci (*modus*) právnym úkonom, ale iba naturálnym, reálnym aktom³⁷. Charakter právneho úkonu tradícia nemala preto, lebo neobsahovala vôľu zameranú na prevod vlastníctva; táto bola obsahom záväzkovoprávneho vzťahu (titulu). Tradícia sama osebe nemala žiadnu právnu moc, bola iba prevodom fyzickej moci nad vecou.³⁸

Nemecká kritika však nezostala bez vplyvu na rakúsku teóriu; na konci 19. storočia vypracovala časť rakúskych autorov³⁹ teóriu takzvanej „subjektívnej *causa traditionis*“, ktorá sa zakrátko stala prevládajúcou náukou. Jej autori sa vybrali cestou oslabenia moci zákona argumentujúc, že tento na príslušnom mieste zakotvil nesprávnu a už vyvrátenú teóriu⁴⁰. V zmysle teórie subjektívnej kauzy tradície, ktorá v mnohom nasledovala Savignyho, bola abstraktná tradícia síce nemysliteľná, v kauze tradície bolo však treba vidieť iba požiadavku dostatočnej špecializácie vôle previesť vlastníctvo⁴¹. V súlade s tým stačilo, aby *causa* existovala len v predstave strán⁴²; tradícia na prevod vlastníctva nielen nevyžadovala platný predchádzajúci záväzkovoprávny vzťah, ale – podľa niektorých autorov – dokonca ani zjednotenie strán na kauze tradície⁴³.

Teória subjektívnej kauzy *traditionis* so sebou do rakúskeho práva importovala Savignyho vecnú zmluvu⁴⁴. Keď totiž platný záväzkovoprávny úkon na prevod

³⁶ Porov. TILL, E. Versuch einer Rechtfertigung der Theorie vom titulus und modus acquirendi. In *Festschrift zur Jahrhundertfeier des ABGB. 2. Teil*. Wien : Manz, 1911, s. 383.

³⁷ K tomu AIGNER, Th. *Der Eigentumsvorbehalt*. Wien, Graz : NWV, 2015, s. 39 a nasl.; SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung. In *Juristische Blätter*. Nr. 23/24, 1971, s. 592 a nasl.; KLANG, H. In Klang Kommentar zum ABGB. Zweiter Band, § 285 – 530. 2. Aufl. Wien : Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei, 1950, s. 306.

³⁸ HOFMANN, F. Die Lehre vom titulus und modus acquirendi, s. 52.

³⁹ Pozri nižšie v p. 40 a nasl.

⁴⁰ STUBENRAUCH, M. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche*. 1. Bd., 8. Aufl., Wien : Manz, 1902, s. 477; podobne kriticky EXNER, A. *Die Lehre vom Rechtserwerb durch Tradition nach österreichischem und gemeinem Recht*. Wien : Manz, 1867, s. 84 a nasl.; k ďalším zástancom tejto teórie pozri u KLANG, H. In Klang Kommentar zum ABGB. Zweiter Band, 2. Aufl., s. 299.

⁴¹ Zreteľne RANDA, A. *Právo vlastnické dle Rakouského práva*. 7. vyd. Praha : Nákladem české akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1922, s. 170 a nasl.

⁴² Táto náuka sa opierala predovšetkým o § 1431 ABGB, podľa ktorého možno vrátenie plnenia uskutočneného bez právneho dôvodu požadovať osobnou žalobou (kondikciou); táto by bola nadbytočná – tak zástancovia teórie subjektívnej kauzy tradície –, ak by v prípade chýbajúceho právneho dôvodu k prevodu vlastníctva nedošlo, v dôsledku čoho by tradentovi prislúchala vlastnická žaloba. K tomu s bohatou literatúrou STUBENRAUCH, M. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche*. 1. Bd., s. 525, p. 1. Teória subjektívnej kauzy tradície tak do rakúskeho práva opäť prevzala rímskoprávny princíp, v zmysle ktorého sa vlastnická žaloba (*rei vindicatio*) a žaloby z bezdôvodného obohatenia (*condictio*) navzájom vylučovali; k tomu pozri aj v pozn. 44.

⁴³ EXNER, A. *Die Lehre vom Rechtserwerb durch Tradition*, s. 76 a nasl.; KRAINZ, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 1. Bd., 3. Aufl., Wien : Manz, 1899, s. 582. Odlišne RANDA, A. *Právo vlastnické dle Rakouského práva*, s. 172, p. 12, a tam citovaná literatúra, ktorí vyžadujú dohodu strán o kauze prevodu vlastníctva.

⁴⁴ UNGER, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 2. Bd., 5. Aufl. Leipzig : Breitkopf und Härtel, 1892, s. 9, p. 30: „Denn die Übertragung des Eigenthums durch Tradition beruht lediglich auf dem übereinstimmenden Willen der Parteien Eigenthum zu übertragen und zu erwerben. ... Die Tradition als dinglicher Vertrag ... bewirkt die Übertragung des Eigenthums, ihr charakteristisches Kriterium besteht gerade

vlastníckeho práva nebol potrebný, chýbal právny úkon, ktorý by prevod vlastníctva spôsobil. Pozíciu právneho úkonu preto prevzala tradícia, ktorá – takto oslobodená od potreby existencie kauzálneho prvku – spočívala v holej dohode strán o tom, že vlastníctvo má prejsť, bola takzvanou vecnou zmluvou.

Vô vývoji tak možno vnímať opakujúcu sa tendenciu: ak je prevod vlastníctva nezávislý od platnosti či právnej existencie záväzkovoprávneho vzťahu, je tradícia vecným právnym úkonom, ktorý spočíva na vôli previesť vlastníctvo. Nie je pritom veľký rozdiel, či na prevod stačí jednostranná translačná vôľa prevodcu (rímske právo), alebo sa vyžaduje dohoda o prevode vlastníctva (tzv. vecná zmluva v zmysle Savignyho teórie a teórie subjektívnej kauzy *traditionis*). Ak je prevod vlastníctva, naopak, od existencie kauzy závislý (náuka o titule a mode), tak tradícia stráca samostatné postavenie a aj potrebu osobitného, ďalšieho prejavu translačnej vôle; táto je vyjadrená už v obligačnej zmluve, na základe ktorej povinnosť prevodu vlastníctva vznikla.

5. Súčasné rakúske právo

5.1 *Titulus adquirendi*

Teória subjektívnej kauzy *traditionis* bola medzičasom prekonaná; právna teória a judikatúra takmer jednohlasne akceptujú názor, v zmysle ktorého prevod vlastníctva vyžaduje platný právny dôvod (*iusta causa*).⁴⁵ Ak právny dôvod (titul) chýba, alebo je neúčinný, vlastníctvo neprejde.⁴⁶ Spätne pôsobiace zrušenie titulu pre vadu v podstate (napríklad pri napadnutí platnosti z dôvodu donútenia alebo omylu) má za následok zrušenie prevodu vlastníctva akoby k nemu nebolo bývalo došlo. Možné napadnutie zmluvy preto ponecháva nadobudnuté vlastníctvo ešte v pendencii.⁴⁷

---

in ihrer Unabhängigkeit von dem Rechtsgrund.“ s. 12, p. 39: „Allein der größte Theil der Conditionenlehre beruht ja gerade darauf, daß die Tradition unabhängig von ihrer Causa Eigenthum verschafft ... und Condition und Vindication schließen einander regelmäßig geradezu aus“. „Dinglicher Vertrag“ je spomenutý aj u EXNER, A. Die Lehre vom Rechtserwerb durch Tradition, s. 77; 82; KRAINZ, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, s. 581.

⁴⁵ S odkazmi na ďalšiu literatúru: BYDLINSKI, F. Die Rechtsgeschäftlichen Voraussetzungen der Eigentumsübertragung nach österreichischem Recht. In PAULUS, G., DIEDERICHSEN, U., CANARIS, C.-W. (Hgg.): *Festschrift für Karl Larenz zum 70. Geburtstag*. München : C. H. Beck, 1973, s. 1028; BOLLENBERGER, R. Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit. Wien, New York : Springer Verlag, 1995, s. 61 s p. 3; k tomu aj literatúra v nasledujúcej p.

⁴⁶ HOLZNER, Ch. In RUMMEL, P., LUKAS, M. (Hgg.) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl. Wien : Manz, 2016, s. 330; HOLZNER, Ch. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB. § 380 bis 446*. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2018, s. 22.

⁴⁷ Sem patrí aj zrušenie zmluvy pre *laesio enormis*; k tomu, vrátane odkazov na literatúru a judikatúru: HOLZNER, Ch. In *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl., s. 332; WAGNER, E. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB. §§ 380 bis 446*. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2018, s. 325.

Na rozdiel od pôvodnej teórie o titule a mode, rozumie súčasné rakúske právo pod „titulom“ každý právny vzťah odôvodňujúci nadobudnutie vlastníctva.⁴⁸ Vhodným titulom je preto aj splnenie naturálnej obligácie⁴⁹ či takzvané „Rechtsgrundabreden“ alebo „Zweckabreden“ ako dohody o (budúcom) účele odovzdania,⁵⁰ pri ktorých platná *causa* v zmysle predchádzajúcej obligačnej zmluvy vôbec nevzniká.⁵¹

5.2 *Modus adquirendi*

Súčasná rakúska teória prevažne zastáva taký názor, že prevod vlastníctva vyžaduje na prevod smerujúcu dohodu strán. Nejednotnosť vládne však v otázke, či na uzatvorenie tejto dohody dochádza už v obligačnej zmluve (Titelgeschäft alebo Grundgeschäft), v dôsledku čoho má tradícia iba charakter reálneho úkonu⁵², alebo či k uzatvoreniu vecnej zmluvy dochádza osobitne v okamihu odovzdania veci, čo z tradície robí samostatný vecnoprávny úkon.

5.2.1 *Tradícia ako reálny úkon*

Podľa názoru, ku ktorému sa v posledných rokoch prikláňa aj judikatúra⁵³, dochádza k dohode o prevode vlastníctva spravidla (konkludentne) pri uzatvorení obligačnej zmluvy, ktorá je právnym dôvodom prevodu vlastníctva. Ak predávajúci pri uzatváraní zmluvy vyhlási, že vec predá, tak tým spravidla vyjadruje súhlas s konečným výsledkom, osobitne s tým, že kupujúci na vec nadobudne vlastnícke právo. To isté platí o kupujúcom, ktorý sa zaväzuje zaplatiť kúpnu cenu. Prevod vlastníckeho práva je v zmysle uvedenej mienky dvojzložkovou skutkovou podstatou, pozostáva-

⁴⁸ HOLZNER, Ch. In *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl., s. 330. T. j. už nemusí ísť len o zmluvu, ktorá *zaväzuje* na prevod vlastníctva, ako to bolo podľa pôvodnej teórie o titule a mode. Súčasne však niektoré pôvodne reálne kontrakty získali konsenzuálny charakter; tak napríklad pôvodne reálny kontrakt pôžičky je po novele BGBl I 2010/28 kontraktom, na základe ktorého sa veriteľ *zaväzuje* odovzdať dlžníkovi zastupiteľné veci (§ 983 ABGB). Takto koncipovaná konsenzuálna pôžička zodpovedá titulu, ako bol definovaný náukou o titule a mode. Na rozdiel od rímskeho práva je konsenzuálnym kontraktom aj zámena; § 1045 ABGB výslovne ustanovuje, že odovzdanie veci nesmeruje k vzniku, ale k „splneniu“ zámennej zmluvy.

⁴⁹ V zmysle § 1432 ABGB.

⁵⁰ V prípade tzv. účelových dohôd nechýba právny dôvod na prevod vlastníctva (na rozdiel od splnenia neexistujúceho dlhu), ale – ak k splneniu účelu nedôjde – chýba právny dôvod na ponechanie si plnenia, ktoré je následne kondikovateľné prostredníctvom *condictio causa data causa non secuta*; táto v ABGB výslovne zakotvená nie je, uplatňuje sa však analogicky podľa § 1435 ABGB. Keďže sa príjemca účelového plnenia stal vlastníkom, musí sa *condictio causa data causa non secuta* (na rozdiel od *condictio indebiti*) navzájom vylučovať s vlastníckou žalobou. Ku *condictio causa data causa non secuta*: APATHY, P., RIEDLER, A. Bürgerliches Recht. Bd. III: Schuldrecht, Besonderer Teil. 4. Aufl. Wien: Springer, 2010, s. 233; KERSCHNER, F. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB. § 1431 bis 1347*. 3. Aufl. Wien: Verlag Österreich, 2018, s. 169 a nasl.

⁵¹ RUMMEL, P. Wegfall des Rechtsgrundes und Zweckverfehlung als Gründe der Kondiktion nach § 1435 ABGB. In *Juristische Blätter*. Nr. 17/18, 1978, s. 452.

⁵² K charakteristike reálneho úkonu pozri v pozn. 12.

⁵³ Prehľad názorov a judikatúry u WAGNER, E. In *Klang Kommentar zum ABGB. § 380 bis 446*. 3. Aufl., s. 332; AIGNER, Th. Der Eigentumsvorbehalt, s. 38 a nasl.; 41 a nasl. s vlastným záverom na s. 54.

júcou z „právno-úkonnej“ zložky (der rechtsgeschäftliche Teil), t. j. z prejavu vôle previesť a nadobudnúť vlastníctvo, ktorá je obsiahnutá v obligačnej zmluve, a z faktickej zložky (der tatsächliche Teil), ktorú tvorí odovzdanie (*traditio*). Účinky dohody o prevode vlastníctva sú podmienené vykonaním tradície, ktorá ako právna podmienka (*condicio iuris*) završuje proces prevodu.⁵⁴ Samotná tradícia je len reálnym aktom spočívajúcim v tom, že scudziteľ sa držby nad vecou v prospech nadobúdateľa zriekne a nadobúdateľ ju prostredníctvom neho nadobudne. Jej vykonanie nepôsobí späť a neruší preto medzičasom vykonané vecné dispozície s vecou. Ak scudziteľ v čase odovzdania veci už nie je nositeľom vlastníckeho práva, nemôže toto odovzdaním na nadobúdateľa previesť.⁵⁵

Kauzálna obligačná zmluva určuje nielen to, že má byť vlastníctvo prevedené, ale aj to, ako. Ak scudziteľ naloží s vecou tak, ako to bolo pri uzatváraní obligačnej zmluvy dohodnuté, prevedie na nadobúdateľa vlastníctvo.⁵⁶ Strany si nie vždy prajú odovzdanie veci z ruky do ruky, ktoré ABGB predvída, ale majú záujem o iné formy „odovzdania“. *Všetky sú možné*. ABGB na prevod vlastníctva síce vyžaduje *modus* spočívajúci v prevode držby, ponecháva však na vôli strán, akým spôsobom držbu prevedú. Fyzické odovzdanie a prevzatie veci sa vyžaduje iba vtedy, keď sa strany nedohodli inak.⁵⁷ V konkrétnom prípade ho možno nahradiť vyhlásením: držobnou dohodou, pri ktorej vec fyzicky ostane u scudziteľa, tento ju však bude mať u seba už iba ako detentor pre nadobúdateľa; alebo odovzdaním krátkou rukou, pri ktorom príjemca vlastníctvo nadobudne až s určitým časovým odstupom po nadobudnutí detencie⁵⁸ či držby⁵⁹. Podľa Spielbüchlera⁶⁰ nemožno princípu tradície podsúvať úmysel urobiť prevod vlastníctva vždy závislým od toho, že je navonok viditeľný. Ani účinnosť odovzdania z ruky do ruky totiž nezávisí od toho, že sa o nej dozvie niekto tretí. Cieľom nie je viditeľnosť či rozpoznateľnosť zmeny vlastníka, ale prostredníctvom držby nadobudnutá skutočná moc nad vecou. Tým rakúsky *titulus-mo-*

⁵⁴ SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung, s. 593 a nasl..

⁵⁵ SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung, s. 593 a nasl.; HOLZNER, Ch. In *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl., s. 334.

⁵⁶ Uvedené dokonca aj vtedy, keď pri tom prejaví vôľu držbu si ponechať. Takýto prejav vôle by iba vtedy zabránil prevodu vlastníctva, keby s tým súhlasil aj nadobúdateľ; jeho súhlas by znamenal dohodu strán o zmene spôsobu, akým má scudziteľ splniť svoju povinnosť. Strany môžu po uzatvorení obligačnej zmluvy svoju dohodu o spôsobe prevodu držby (o mode) zmeniť. Takáto pozmeňujúca dohoda však nie je samostatnou vecnou zmluvou, ale iba modifikáciou obligačnej zmluvy. Naopak platí, že vlastníctvo neprejde, keď spôsob odovzdania nesúhlasí s dlhovaným; *titulus* a *modus* sa musia kryť. Rovnako nemôže k prevodu vlastníctva viesť svojmocné uchopenie držby alebo náhodné nadobudnutie držby nadobúdateľom. Jednostranné uchopenie držby však na prevod vlastníctva postačuje, keď bolo v obligačnej zmluve dohodnuté, že nadobúdateľ môže vec u scudziteľa kedykoľvek vyzdvihnúť bez toho, aby bola potrebná ďalšia súčinnosť scudziteľa. Scudziteľ v takom prípade musí až do vyzdvihnutia veci túto držať pripravenú na odber pre nadobúdateľa. K tomu SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung, s. 598 a nasl.; ten istý v *Das Prinzip der kausalen Tradition*. In *Festschrift 200 Jahre ABGB. II. Teil*. Wien : Manz, 2011, s. 1441 a nasl.

⁵⁷ SPIELBÜCHLER, K. Das Prinzip der kausalen Tradition, s. 1435, 1444; HOLZNER, Ch. In *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl., s. 333 a nasl.

⁵⁸ Paragraf 428 ABGB.

⁵⁹ Napríklad pri výhrade vlastníctva.

⁶⁰ SPIELBÜCHLER, K. *Das Prinzip der kausalen Tradition*, s. 1443, 1445.

dus-systém naplňa požiadavky modernej flexibility, ktorá je pozitívne hodnotená aj vo vzťahu k Návrhu spoločného referenčného rámca (DCFR)⁶¹, a to bez toho, aby sa z neho stal rýdzo konsenzuálny systém podľa vzoru francúzskeho Code Civil.

Fyzické odovzdanie veci (= zrieknutie sa držby scudziteľom a jej nadobudnutie príjmom) môže byť v jednotlivých prípadoch sprevádzané vôľou strán vlastníctvo previesť a nadobudnúť. Bolo by však nesprávne vyvodzovať z toho záver, že prevod vlastníctva vecnú zmluvu *nevyhnutne obsahovať musí*. Nesprávnosť tohto záveru vyjde najavo, keď sa zohľadnia ďalšie dovolené formy odovzdania, napríklad odovzdanie veci na prepravu: ak sa strany dohodli, že scudziteľ vec pošle nadobúdateľovi na určené miesto, tak nadobúdateľ nadobudne vlastníctvo už v okamihu odovzdania veci na prepravu (§ 429 ABGB), a síce bez toho, aby o odovzdaní veci na prepravu vôbec vedel. Bolo by absurdné robiť prevod vlastníctva závislý od toho, že sa nadobúdateľ o odovzdaní na prepravu dozvie, či naopak od vedomosti scudziteľa, že vlastníctvo stratí už v okamihu, keď vec prepravcovi odovzdá⁶².

Predstavitelia mienky o tradícii ako „iba“ reálnom úkone pracujú s pojmom „vecná zmluva“ veľmi opatrne: Pokiaľ niečo ako vecná zmluva v systéme kauzálnej tradície existuje, tak nie ako samostatný právny úkon, ale iba ako nesamostatná súčasť kauzálnej obligačnej zmluvy, ktorá právnym úkonom je⁶³. Potreba vecnej dohody je zdôvodňovaná najmä tým, že strany môžu – v súlade s princípom súkromnej autonómie – určiť, kedy a ako má vlastníctvo prejsť a tým *modifikovať* zákonom inak predvídaný účinok odovzdania vecí⁶⁴. Ďalším argumentom je prípustnosť výhrady vlastníctva (Eigentumsvorbehalt): Pri tejto je podľa prevládajúceho názoru vecná dohoda, alebo precíznejšie: v obligačnej zmluve obsiahnutá vecná dispozícia uzatvorená pod odkladacou podmienkou úplného zaplatenia kúpnej ceny, samotná obligačná zmluva je ale uzatvorená nepodmienečne⁶⁵. Ak je možné obligačnú zmluvu uzatvoriť nepodmienečne, vecnú dispozíciu ale pod podmienkou, tak je nutné obligačný element od vecného dispozíčného elementu rozlišovať.

Je práve silnou stránkou *titulus a modus*-systému, že k prevodu vlastníctva stačí, aby scudziteľ s vecou naložil spôsobom, ktorý bol dohodnutý v obligačnej zmluve. Vyžadovanie akéhokoľvek ďalšieho, osobitného scudzovacieho úkonu, ktorý by mal

⁶¹ Porov. napr. STAGL, J. F. *Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen*, s. 31.

⁶² Podobne nie je dodatočná vecná zmluva potrebná ani v prípade držobnej dohody či odovzdania krátkou rukou: Ak sa strany v obligačnej zmluve dohodli, že scudziteľ bude mať vec od prvého dňa nasledujúceho mesiaca u seba už iba ako nájomník nadobúdateľa, alebo, že nadobúdateľ, ktorý má vec už v detencii, bude túto držať ako svoju až po upovedomení tretej osoby, tak ani vznik nájomného vzťahu a s ním spojená strata vlastníctva, ani prevod vlastníctva pri upovedomení tretieho, *nepotrebuju novú, dodatočnú vecnú zmluvu*, lež nastúpia bez ďalšieho. Predpokladom prevodu vlastníctva je len to, aby sa vec v okamihu zmeny držobnej pozície nachádzala v moci scudziteľa alebo nadobúdateľa; iba vtedy môže totiž dohoda strán spôsobiť, že moc nad vecou v určenom okamihu prejde zo scudziteľa na nadobúdateľa. K tomu SPIELBÜCHLER, K. *Das Prinzip der kausalen Tradition*, s. 1437, 1446 a nasl.

⁶³ AIGNER, Th. *Der Eigentumsvorbehalt*, s. 38.

⁶⁴ BYDLINSKI, F. *Die Rechtsgeschäftlichen Voraussetzungen der Eigentumsübertragung*, s. 1034 a nasl.

⁶⁵ S odkazmi na ďalšiu literatúru WAGNER, E. In *Klang Kommentar zum ABGB*. § 380 bis 446., 3. Aufl. s. 289.

charakter právneho úkonu, prevod vlastníctva iba komplikuje⁶⁶ a v ABGB nemá oporu⁶⁷.

5.2.2 Tradícia ako vecnoprávny úkon

Čím sa teda zdôvodňuje potreba ponímania tradície ako vecnoprávneho úkonu, ktorý vyžaduje dohodu o prevode vlastníctva uzatvorenú v okamihu odovzdania veci?⁶⁸

Jedným z dôvodov je neželané časové rozštiepenie tradície medzi vôľu previesť vlastníctvo, prejavenu pri uzatváraní obligačnej zmluvy, a faktom prevodu držby; k pojmu odovzdania patrí vôľa a bolo by preto zvláštne, keby pri právnom odovzdaní⁶⁹ mala stačiť bližšie nedefinovatelná prirodzená vôľa,⁷⁰ hoci sa na ňu upínajú také zásadné následky, ako je prechod vlastníctva.⁷¹ Zástancovia tradície ako vecnoprávneho úkonu argumentujú tiež tým, že konkludentná dohoda o prevode vlastníctva vzniká pravidelne až v okamihu odovzdania veci, pretože scudziteľ chce vlastníctvo k veci stratiť a príjemca nadobudnúť pravidelne až v tomto okamihu.⁷² Proti tomu však možno s Bydlińskim⁷³ namietnuť, že keby sme sa typického kupujúceho opýtali, kedy nadobudol vlastníctvo k veci, pravdepodobne by odpovedal, že zaplatením kúpnej ceny; o tom, že vlastníctvo prechádza až odovzdaním a prevzatím veci, strany často nevedia a tradícia sa v takých prípadoch preto nemôže opierať o právnú vôľu smerujúcu k prevodu.

Ďalším argumentom uvádzaným v prospech tradície ako vecnoprávneho úkonu je princíp špeciality: pri kúpe druhovo určenej veci, ktorá je najčastejším prípadom,

⁶⁶ Uvedené napríklad pri dodávke tovaru kupujúcemu v jeho neprítomnosti. Podľa BOLLENBERGER, R. *Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit*, s. 71, ako jedného z predstaviteľov teórie o tradícii ako vecnoprávnom úkone, vznikne vecná zmluva v takom prípade až v okamihu, keď kupujúci prejaví svoju vôľu nadobudnúť vlastníctvo konkludentne, určitým konaním smerujúcim k splneniu zmluvnej povinnosti, napríklad zaplatením kúpnej ceny alebo použitím predmetu kúpy. Toto riešenie však – najmä ak kupujúci kúpnu cenu zaplatil už pred dodaním tovaru –, vedie k tomu, že hoci predávajúci urobil všetko, čo bolo dohodnuté, a kupujúci má vec už vo svojej mocenskej sfére, prevod vlastníctva zostane v pendencii až do času, kým kupujúci vec nepoužije určitým spôsobom, z ktorého možno vyvodit' jeho vôľu nadobudnúť vlastníctvo.

⁶⁷ SPIELBÜCHLER, K. *Das Prinzip der kausalen Tradition*, s. 1435; tak aj WELSER, R. *Rec. Spielbüchler, K.: Der Dritte im Schuldverhältnis*. Wien, New York, 1973. In *Juristische Blätter*. Nr. 7/8, 1975, s. 220: „Die Begriffe Verpflichtungsgeschäft und Verfügungsgeschäft sind ja dem ABGB fremd, und so auch eine entsprechende Zerlegung.“

⁶⁸ K danému názoru a s odkazmi na ďalšiu literatúru: SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*. Wien: Jan Sramek Verlag, 2009, s. 38 a nasl.; WAGNER, E. In *Klang Kommentar zum ABGB*. § 380 bis 446. 3. Aufl., s. 299 s p. 113 a nasl. a s. 331; BOLLENBERGER, R. *Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit*, s. 61 a nasl., podľa ktorého (s. 69) k prejavom vôle, z ktorých pozostáva vecná zmluva, nemusí dôjsť v rovnakom čase; scudziteľ môže svoju vôľu prejavit' pri uzatváraní obligačnej zmluvy, príjemca ale až pri prevzatí veci.

⁶⁹ „Rechtliche Übergabe“ v zmysle § 425 ABGB.

⁷⁰ K tomu v pozn. 12.

⁷¹ KOZIOL, H., WELSER, R., KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts*. Bd. I. 13. Aufl., s. 326.

⁷² SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*, s. 40.

⁷³ BYDLINSKI, F. *Die Rechtsgeschäftlichen Voraussetzungen der Eigentumsübertragung*, s. 1031.

strany pravidelne uzatvárajú najskôr kúpnu zmluvu a vec individualizujú až neskôr.⁷⁴ Pred individualizáciou však nemôže existovať dohoda strán o prevode vlastníctva k veci; takáto dohoda by odporovala princípu špeciality, podľa ktorého sa vecné práva môžu vzťahovať iba na individuálne určené veci.⁷⁵ Uvedený argument však prehliada, že prevod vlastníctva sa pri tradícii, chápanej ako reálny akt, nevyčerpáva v dohode o prevode vlastníctva, ktorá je obsahom obligačnej zmluvy, lež vyžaduje ešte aj odovzdanie konkrétnej veci z dlhovaného druhu. Ak na scudzovací úkon hľadáme ako na úkon pozostávajúci z oboch častí (dohoda + fyzické odovzdanie) a až odovzdanie tento úkon završuje, tak sa napokon predsa len disponuje s individuálne určenou vecou. Navyše je aj tak iba výnimkou a nie pravidlom, aby sa individualizácia druhového dlhu uskutočnila na základe spoločného rozhodnutia (či vôbec prejavu vôle) strán. Častejšie sú prípady, v ktorých predávajúci vec z daného druhu vyberie zo skladu, alebo ju pre kupujúceho objedná, či tomuto dodatočne doručí. K osobitnej vecnej dohode ohľadom konkrétnej veci vtedy nielen nedochádza, ale je aj nadbytočná. Kupujúci navyše predávajúcim vybraný kus, ak je tento bez väd, ani nemôže odmietnuť bez toho, aby sa dostal do omeškania s prijatím.⁷⁶

Zástancovia tradície ako *právneho úkonu* argumentujú napokon aj tým, že odovzdanie a prijatie veci, ktoré podľa § 425 ABGB spôsobuje nadobudnutie vlastníctva, vyžaduje „právnú“ vôľu (rechtlicher Wille)⁷⁷ zameranú na prevod vlastníckeho práva, a z toho dôvodu aj spôsobilosť na právne úkony v okamihu odovzdania. Tradícii ako reálnemu úkonu, naopak, vyčítajú nedostatočnú ochranu záujmov príjemcu pri prechode nebezpečenstva náhodného zániku predmetu kúpy a pri vadnom plnení, argumentujú:

1) Nebezpečenstvo náhodného zániku veci pravidelne prechádza na kupujúceho v okamihu odovzdania veci, nakoľko sa vychádza z toho, že nebezpečenstvo má znášať ten, kto požíva aj výhody vyplývajúce z faktickej moci nad vecou a zároveň ju, práve vďaka fyzickej kontrole, môže pred daným nebezpečenstvom chrániť. Ak je však kupujúci v okamihu tradície nespôsobilý právne konať, tak vec nielenže nemôže riadne užívať, ale nie je ani schopný ju dostatočne chrániť.⁷⁸

2) Ak ďalej scudziteľ odovzdá vadnú vec, môže kupujúci jej prijatie odmietnuť a následne uplatniť práva z nesplnenia povinnosti, ktoré je pre neho výhodnejšie ako právo zo zodpovednosti za vady. Ak je však kupujúci pri prevzatí veci nespôsobilý právne konať, tak je len sotva schopný predmet kúpy skontrolovať, a v prípade väd prijatie veci odmietnuť.⁷⁹

⁷⁴ IRO, G., RISS, O. *Sachenrecht. Bürgerliches Recht*. Bd. IV. 7. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2019, s. 138 a nasl.

⁷⁵ BOLLENBERGER, R. Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit, s. 68 a nasl.; SCHODITSCH, Th. Eigentumsvorbehalt und Insolvenz, s. 41 – 42; 62.

⁷⁶ HOLZNER, Ch. Dinglicher Vertrag im ABGB? In *Juristische Blätter*. Nr. 10, 2010, s. 675.

⁷⁷ Nestačí iba takzvaná „prirodzená“ vôľa (natürlicher/faktischer Wille). Na rozdiel od „právnej“ vôle, „prirodzená“ vôľa nevyžaduje na svoj vznik spôsobilosť právne konať; k tomu aj v pozn. 12.

⁷⁸ S odkazmi na ďalšiu literatúru SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*, s. 53 a nasl.

⁷⁹ SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*, s. 55 a nasl.

Aj v tomto bode je kritika tradície ako reálneho úkonu neopodstatnená: ani jej zástancovia nemajú názor, že tradíciu je možné vykonať nespôsobilou alebo v prospech nespôsobilej osoby. Tradícia totiž na to, aby spôsobilá prevod vlastníctva, musí spočívať v prevode držby, a nadobudnutie držby v zmysle § 310 ABGB vyžaduje *aspoň obmedzenú* spôsobilosť právne konať.⁸⁰ Úplnú spôsobilosť na právne úkony u tradenta nemožno vyžadovať už v dôsledku § 1421 ABGB, v zmysle ktorého (úplná)⁸¹ spôsobilosť právne konať nie je potrebná, keď ide o splnenie existujúceho a splatného dlhu; tradícia opierajúca sa o obligačnú zmluvu práve takýmto splnením je.⁸² Ak ide o splnenie dlhu, postačuje čiastočná spôsobilosť na právne úkony aj na strane príjemcu.⁸³ Koncept tvorcov ABGB (tradícia ako reálny úkon) napokon rieši v § 1424 ABGB problém straty spôsobilosti nadobúdateľa medzi uzatvorením kauzálnej zmluvy a odovzdaním, uspokojivým a pragmatickým spôsobom:⁸⁴ to, čo bolo odovzdané nespôsobilej osobe, je odovzdávajúci povinný plniť opätovne v tom rozsahu, v akom plnenie v okamihu, keď sa dostane k zákonnému zástupcovi, alebo keď príjemca znovuzíska spôsobilosť právne konať, nie je skutočne k dispozícii alebo nebolo použité v prospech príjemcu.⁸⁵ Podľa účelu tohto ustanovenia príjemcovi teda nemôže byť na škodu ani to, že v dôsledku nespôsobilosti premeškal uplatnenie výhrady prijatia vadného plnenia. Paragraf 1421, druhá veta ABGB zabezpečuje to isté pre stranu odovzdávajúceho tým, že zákonného zástupcu nespôsobilej osoby oprávňuje (ale neukladá jej povinnosť) požadovať vrátenie odovzdaného, ak išlo o splnenie ešte neistého alebo nesplatného dlhu.⁸⁶ Zákonná úprava splnenia požiadavky spôsobilosti na právne úkony teda pokrýva dostatočne a robí

⁸⁰ HOLZNER, Ch. *Dinglicher Vertrag im ABGB?*, s. 675. Odlišne najnovšie AIGNER, Th. *Der Eigentumsvorbehalt*, s. 49 a nasl., nadväzujúc na Spielbüchlera. Podľa SPIELBÜCHLER, K. *Übereignung durch mittelbare Leistung*, s. 594, a ten istý v *Der Dritte im Schuldverhältnis*, s. 106 a nasl.) sa držobná vôľa – rovnako ako vôľa previesť vlastníctvo – odráža v kauzálnej obligačnej zmluve, pretože tam, kde sa právna stránka zhoduje s realitou, nemá držobná vôľa samostatný význam, lež usudzuje sa o nej z právnej stránky (z obligačnej zmluvy): Príjemca veci nadobudne k nej držbu, pretože je jeho vôľa v nadobúdacom dôvode zameraná na nadobudnutie vlastníctva; odovzdávajúci držbu, naopak, stratí, lebo sa v kauzálnej zmluve zaviazal na prevod. Podľa Aignera preto stačí, aby bol nadobúdateľ veci spôsobilý právne konať v čase uzatvorenia obligačnej zmluvy, lebo v tomto čase jeho držobná vôľa vznikla. V čase fyzického prijatia veci už stačí iba to, aby mal „prirodzenú vôľu“ získať fyzickú moc nad vecou.

⁸¹ Na rozdiel od prevládajúcej mienky má BECLIN, B. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB*. § 1411 bis 1430. 3. Aufl. Wien: Verlag Österreich, 2019, s. 94 a nasl., za to, že účinné splnenie vyžaduje aspoň obmedzenú spôsobilosť právne konať.

⁸² Tým, že zákon tradentovi, ktorý nie je (úplne) spôsobilý právne konať, umožňuje účinne splniť dlh, tomuto nielenže nevzniknú žiadne nevýhody, lež predíde aj riziku prípadných úrokov z omeškania či znášania súdnych trov v prípade súdneho uplatnenia nároku veriteľom.

⁸³ K tomu s odkazmi na ďalšiu literatúru BECLIN, B. In *Klang Kommentar zum ABGB*. § 1411 bis 1430. 3. Aufl. s. 135 s p. 26.

⁸⁴ HOLZNER, Ch. *Dinglicher Vertrag im ABGB?*, s. 675.

⁸⁵ K tomu bližšie BECLIN, B. In *Klang Kommentar zum ABGB*. § 1411 bis 1430. 3. Aufl., s. 135 a nasl..

⁸⁶ Podľa účelu normy obsiahnutej v § 1421, druhá veta ABGB platí uvedené aj pre ten prípad, že odovzdávajúci v dôsledku svojej nespôsobilosti právne konať neuplatnil právo odprieť splnenie prostredníctvom námietky „nesplnenej zmluvy“ („Zug-um-Zug-Einrede“; § 1052 ABGB; k tomu bližšie APATHY, P., PERNER, S. In KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R. (Hgg.) *ABGB Kurzkommentar*. 5. Aufl. Wien: Verlag Österreich, 2017, s. 1284an.).

„vecnú zmluvu“ aj z tohto ohľadu nepotrebnou. Popravde je ešte „rozumnejšia“, pretože tradíciu v prípade chýbajúcej spôsobilosti strán nerobí neplatnou *ipso iure*, ale nárok na vrátenie, prípadne ochranné opatrenia, predvída iba tam, kde to ochrana nespôsobilého tradenta alebo príjemcu skutočne vyžaduje.⁸⁷

5.2.3 Argumenty proti tradícii ako vecnoprávnemu úkonu

Dôvody, ktoré sú v literatúre uvádzané v prospech tradície ako vecnoprávneho úkonu, sa ukázali ako neopodstatnené. V nasledujúcej časti možno navyše ukázať, že táto teória prináša viacero nežiaducich následkov; tým najpodstatnejším z nich je, že nepriamo dospieva k pripusteniu abstraktného scudzovacieho úkonu, ktorý je s kauzálnym systémom zakotveným v ABGB nezlučiteľný.

1. Sprostredkované odovzdanie alebo „predĺžený“ prevod vlastníctva (*Streckengeschäft*)

A predá vec B; ešte pred tým, než ju A kupujúcemu B odovzdá, predá ju kupujúci B kupujúcemu C. Následne B poukáže A, aby A vec odovzdal priamo C, ktorý ju od A prevezme ako kúpenú od B. Podľa teórie o tradícii ako vecnoprávnom úkone uzatvárajú scudzovací úkon (vecnú zmluvu) priamo A a C.⁸⁸ Keďže však medzi A a C chýba titul na prevod vlastníctva, musí byť scudzovací úkon medzi A a C nevyhnutne abstraktný. Kauzálne zmluvy sú totiž uzatvorené iba medzi A – B a B – C, nie však medzi A a C, medzi ktorými sa uskutočnilo fyzické odovzdanie.

K ďalšiemu nežiaducemu výsledku vedie táto teória vtedy, keď je obligačný vzťah B – C neplatný. V dôsledku neplatnej kauzy C vlastníctvo nadobudnúť nemôže. Vlastníctvo však nenadobudne ani B; C totiž o neplatnosti obligačného vzťahu s B nevedel a domnieval sa preto, že prijatím veci nadobudol držbu a vlastníctvo. Keďže chcel C držbu nadobudnúť pre seba, nemohol jej nadobudnutie sprostredkovať ani B. B tak ani na okamih logickej sekundy nenadobudol držbu a bez nej ani vlastníctvo. Vlastníkom zostal A, hoci vec odovzdal C a urobil tak všetko, k čomu bol na základe kauzálneho vzťahu s B zaviazaný.⁸⁹ B má voči A naďalej nárok na prevod vlastníctva,⁹⁰ hoci A už držbu veci stratil.

To, že A zostane vlastníkom, sa prirodzene nezhoduje s výsledkom, ku ktorému sa dospeje, keď vec roluje postupne v reťazi kauzálnych obligačných zmlúv (A odovzdá B a B odovzdá C). Ak je kauzálny vzťah medzi B a C neplatný, tak vlastníctvo prejde z A na B, kde zostane, pretože C v dôsledku chýbajúceho platného titulu

⁸⁷ HOLZNER, Ch. Dinglicher Vertrag im ABGB?, s. 675.

⁸⁸ IRO, G., RISS, O. Sachenrecht, s. 156. Ak má C na základe zmluvy s B nadobudnúť vlastníctvo, tak C podľa tejto teórie koná pri uzatváraní scudzovacieho úkonu vo vlastnom mene a odovzdaním nadobudne vlastníctvo. Ak má naopak B nadobudnúť vlastníctvo, C ale iba obligačné právo (napr. nájom) alebo obmedzené vecné právo (napr. záložné právo), tak C uzatvára scudzovací úkon zameraný na prevod vlastníctva v mene B. Plná moc k tomu konkludentne vyplýva z toho, že B oprávnil C vec prijať na svoj účet (na účet B).

⁸⁹ Dobromyseľné nadobudnutie vlastníctva osobou C podľa § 367 ABGB neprichádza do úvahy, pretože medzi B a C chýba platný titul.

⁹⁰ IRO, G., RISS, O. Sachenrecht, s. 157.

vlastníctvo derivatívne nadobudnúť nemôže. Skrátaná forma odovzdania A – C by na tomto výsledku nemala nič meniť, pretože jej voľba pravidelne nemá za cieľ iné, než ušetriť nadbytočné presúvanie vecí.⁹¹ Z uvedených dôvodov sa zdá byť konzekventnejším riešenie teórie, ktorá v tradícii vidí iba reálny úkon; podľa tejto sú vecné zmluvy obsiahnuté v príslušných kauzálnych obligačných zmluvách. Odovzdanie medzi A a C sa uskutočňuje iba za účelom splnenia kauzálneho obligačného vzťahu, samo osebe však právnym úkonom nie je. Tým, že A vec odovzdá C, nakladá s ňou už ako s vecou patriacou B; v okamihu, keď A splní to, k čomu ho B v obligačnej zmluve zaviazal, realizuje tým už vôľu, ktorú vo vzťahu k veci prejavil B.⁹² Odovzdaním veci C tak A *sprostredkoval držbu B*⁹³ a prostredníctvom držby mu obstaral aj vlastníctvo. Uvedené napriek tomu, že držbu hneď v ďalšej logickej sekunde prevedie na C⁹⁴. Ak je kauzálny vzťah medzi B – C neplatný, tak odovzdanie veci C v dôsledku chýbajúcej kauzy síce nevedie k prevodu vlastníctva na C, toto konanie je však dostatočné na prevod vlastníctva z A na B. Hoci C vec prijme s vôľou nadobudnúť držbu a vlastníctvo pre seba, B to neškodí, lebo tomuto už držbu a vlastníctvo predtým sprostredkoval A. Vecnoprávny úkon, či vecná zmluva medzi A – C tak nie je potrebná.

2) Jednostranná výhrada vlastníctva

Teória, podľa ktorej tradícia *nie je* samostatným právnym úkonom, predchádza aj ďalšiemu nežiaducemu následku, a síce možnosti, že v dôsledku jednostrannej výhrady vlastníctva dôjde k nesúladu medzi záväzkovoprávnym a scudzovacím úkonom. Ak je tradícia iba splnením obligačnej zmluvy, v ktorej sa strany dohodli, kedy a ako vlastníctvo prejde, je táto dohoda pre strany záväzná, a jej jednostranné odvolanie predávajúcim nemožné⁹⁵. Ak by preto predávajúci kupujúcemu pri tradícii v rozpore s dohodou obsiahnutou v kúpnej zmluve oznámil, že k prevodu vlastníctva dôjde až neskôr, keď kupujúci zaplatí celú kúpnu cenu, nemá takáto výhrada právne účinky.⁹⁶

Ak by vecná dohoda, naopak, mala vzniknúť až pri skutočnom odovzdaní veci, tak by si predávajúci aj bez predchádzajúcej dohody o výhrade vlastníctva mohol vlastníctvo pri odovzdaní veci podržať jednoduchým vyhlásením, že k prevodu vlastníctva dôjde až neskôr („jednostranná výhrada vlastníctva“)⁹⁷. Keďže predáva-

⁹¹ Tak správne SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung, s. 589.

⁹² Tak vo vzťahu ku klasickému rímskemu právu aj WEYAND, S. Der Durchgangserwerb in der juristischen Sekunde. Göttingen : Verlag Otto Schwartz & Co., 1989, s. 138.

⁹³ Uvedené v súlade s § 319 ABGB; časť vety za bodkočiarkou: wohl aber kann derjenige, welcher bisher eine Sache in eigenem Namen rechtmäßig besaß, das Besitzrecht einem Andern überlassen und sie künftig in dessen Namen innehaben.

⁹⁴ SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung, s. 598.

⁹⁵ AIGNER, Th. Der Eigentumsvorbehalt, s. 55: „Die im Grundgeschäft enthaltene dingliche Einigung ist aufgrund ihrer rechtsgeschäftlichen Natur bindend.“

⁹⁶ K jednotlivým názorom a judikatúre pozri WAGNER, E. In *Klang Kommentar zum ABGB*. § 380 bis 446. 3. Aufl., s. 333.

⁹⁷ K tomu podrobne RISS, O. Die sachenrechtliche Wirksamkeit des einseitig erklärten Eigentumsvorbehalts – neue Gedanken zu einer alten Streitfrage. In *Österreichisches Bankarchiv*. Nr. 4, 2010, s. 215 a nasl..

júci pri odovzdaní veci vlastníctvo previesť nechcel, nevznikla dohoda o prevode vlastníctva a vlastníctvo preto na kupujúceho neprešlo⁹⁸. Kupujúci by tak napriek vykonanej tradícii musel predávajúceho žalovať a požadovať dodatočný prevod vlastníctva, ku ktorému sa predávajúci v kúpnej zmluve zaviazal. Vecná dohoda tak v dôsledku uvedenej teórie získava samostatné a od titulu nezávislé postavenie.⁹⁹ Tento výsledok, ktorý značne pripomína nemeckú doktrínu o abstraktnom vecnoprávnom úkone, je v systéme kauzálnej tradície neudržateľný.

3) Nezmyselnosť osobitného vecnoprávneho úkonu v systéme kauzálnej tradície

Bollenberger¹⁰⁰, jeden zo zástancov tradície ako vecnoprávneho úkonu, zastáva názor, že k uzatvoreniu vecnej zmluvy môže dôjsť ešte pred uzatvorením obligačnej zmluvy, napríklad vtedy, keď sa komodatár s komodantom dohodne, že si od neho vypožičanú vec ponechá, pričom kúpna cena bude určená až neskôr. Podľa Bollenbergera najskôr dôjde k dohode o prevode vlastníctva a kúpna zmluva vznikne až následne, určením kúpnej ceny (§ 1054 ABGB). Predpoklady na prevod vlastníctva sú aj v takomto prípade splnené až v okamihu vzniku kúpnej zmluvy. To však evokuje otázku, aký zmysel má hovoriť v systéme kauzálnej tradície o samostatnej vecnej zmluve, keď táto nikdy – ani cez svoje perfektné uzatvorenie – nemôže samostatne vyvolať právne účinky? Obligačná a vecná zmluva sú najskôr od seba umelo oddelené, len aby neskôr, v dôsledku závislosti vecnej od obligačnej zmluvy, opäť došlo k ich spojeniu.¹⁰¹

Záver

Analýza rakúskeho modelu ukázala, že tradícia ponímaná ako vecnoprávny úkon nielenže neprináša žiadne výhody, ale prevod vlastníctva aj komplikuje, a nezriedka vedie k dôsledkom, ktoré sú s kauzálnym systémom v priamom rozpore. Koncept vecnej zmluvy po zvážení jeho výhod a nevýhod odmietol aj Návrh spoločného referenčného rámca (DCFR), považujúc vecnú zmluvu v systéme, v ktorom je nadobudnutie vlastníctva závislé od kauzy, za nepotrebnú.¹⁰² Treba však zdôrazniť, že ani autori DCFR ani rakúska náuka nepopierajú, že tradíciu v konkrétnom prípade môže správať vôľa strán previesť a nadobudnúť vlastníctvo. Účelom je len nerobiť z vecnej zmluvy samostatnú nevyhnutnú požiadavku prevodu vlastníctva, ktorá by

⁹⁸ K tomu podrobne SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*, s. 38 a nasl. Porov. vo vzťahu k DCFR van VLIET, L. *Acquisition and Loss of ownership of Goods*, s. 296, podľa ktorého tomuto výsledku možno predísť prostredníctvom “special provision that a retention of ownership clause cannot be made unilaterally”. To však evokuje otázku, načo vyžadovať prejav vôle previesť vlastníctvo v čase odovzdania, ak sa scudziteľ už v obligačnej zmluve zriekne svojho práva prejaviť neskôr vôľu, ktorá by sa odchyľovala od času a spôsobu prevodu vlastníctva dohodnutého v obligačnej zmluve.

⁹⁹ SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*, s. 43.

¹⁰⁰ BOLLENBERGER, R. *Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit*, s. 70.

¹⁰¹ V tomto zmysle už BYDLINSKI, F. *Die Rechtsgeschäftlichen Voraussetzungen der Eigentumsübertragung*, s. 1030, odkazujúc na Larenza.

¹⁰² Pozri aj v pozn. 6.

nútila, aby boli pri prevode držby splnené a preto aj osobitne posudzované predpoklady právneho úkonu. V kauzálnom systéme vôľa previesť vlastníctvo vyplýva z kauzálny obligáčnej zmluvy; v tejto sa strany dohodnú aj na tom, kedy a ako má vlastníctvo prejsť; ak scudziteľ s vecou naloží dohodnutým spôsobom, prevedie vlastníctvo na nadobúdateľa.

Literatúra

- AIGNER, Th. *Der Eigentumsvorbehalt*. Wien, Graz : NWV, 2015
- APATHY, P., RIEDLER, A. *Bürgerliches Recht*. Bd. III: Schuldrecht, Besonderer Teil. 4. Aufl. Wien : Springer, 2010
- APATHY, P., PERNER, S. In KOZIOL, H., BYDLINSKI, P., BOLLENBERGER, R. (Hgg.) *ABGB Kurzkommentar*. 5. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2017, s. 1284 a nasl.
- BECLIN, B. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB*. § 1411 bis 1430. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2019, s. 92 – 143
- BOLLENBERGER, R. *Irrtum über die Zahlungsunfähigkeit*. Wien, New York : Springer Verlag, 1995
- BREMKAMP, T. *Causa. Der Zweck als Grundpfeiler des Privatrechts*. Berlin : Duncker & Humblot, 2008
- BYDLINSKI, F. Die Rechtsgeschäftlichen Voraussetzungen der Eigentumsübertragung nach österreichischem Recht. In PAULUS, G., DIEDERICHSEN, U., CANARIS, C.-W. (Hgg.) *Festschrift für Karl Larenz zum 70. Geburtstag*. München : C. H. Beck, 1973, s. 1027 – 1042
- EXNER, A. *Die Lehre vom Rechtserwerb durch Tradition nach österreichischem und gemeinem Recht*. Wien : Manz, 1867
- FEKETE, I. Zmluvný prevod vlastníckeho práva s osobitným zreteľom na slovenské súkromné právo. In *Jurističná revue*. č. 8 – 9, 2018, s. 871 – 892
- FELGENTRAEGER, W. *Friedrich Carl v. Savignys Einfluß auf die Übereignungslehre*. Leipzig : A. Deichert, 1927
- GLÜCK, Ch. F. *Ausführliche Erläuterung der Pandecten*. 8. Theil, 1. Abt. Erlangen: J. J. Palm, 1807
- HOFMANN, F. *Die Lehre vom titulus und modus acquirendi und von der iusta causa traditionis*. Wien : Manz, 1873.
- HOLZNER, Ch. Dinglicher Vertrag im ABGB? In *Juristische Blätter*. Nr. 10, 2010, s. 674 – 677
- HOLZNER, Ch. In RUMMEL, P., LUKAS, M. (Hgg.) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Teilband § 285 – 446 ABGB. 4. Aufl. Wien : Manz, 2016, s. 275 – 303; 329 – 418
- HOLZNER, Ch. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB*. § 380 bis 446. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2018, s. 21a n.
- HUBER, U. Savigny und das sachenrechtliche Abstraktionsprinzip. In HELDRICH, A., PRÖLSS, J., KOLLER, I. (Hgg.) *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag*. München : C. H. Beck, 2007, s. 471 – 512
- IRO, G., RISS, O. *Sachenrecht. Bürgerliches Recht*. Bd. IV. 7. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2019
- JAKOBS, H. H. Gibt es den dinglichen Vertrag? In *Zeitschrift der Savigny Stiftung für Rechtsgeschichte, Romanistische Abteilung*. Nr. 119, 2002, s. 269 – 325
- KERSCHNER, F. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB*. § 1431 bis 1347. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2018
- KLING, H. *Klang Kommentar zum ABGB. Zweiter Band*, § 285 – 530. 2. Aufl. Wien : Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei, 1950
- KLEŇOVÁ, V. Der Eigentumserwerb durch traditio (zugleich zur Frage einer putativen iusta causa traditionis und zu Konsequenzen für die Kondiktionenlehre). In *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis* (v tlači)
- KLEŇOVÁ, V. Iusta causa traditionis: Obligačný právny úkon zaväzujúci k prevodu vlastníctva alebo účel odovzdania? In *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 4, 2021, s. 725 – 739

- KOZIOL, H., WELSER, R., KLETEČKA, A. Grundriss des bürgerlichen Rechts. Bd. I. 13. Aufl. Wien : Manz, 2006
- KRAINZ, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 3. Aufl. 1. Bd. Wien : Manz, 1899
- LAUTERBACH, W. A. *Collegium theoorico-practicum Pandectarum*. Pars tertia. 1711
- LURGER, B., FABER, W. *Acquisition and Loss of Ownership of Goods (PEL Acq. Own.)*. München : Sellier, 2011.
- MEDICUS, D. *Bürgerliches Recht*. 18. Aufl. Köln, Berlin, Bonn, München : Carl Heymanns Verlag, 1999
- RANDA, A. *Právo vlastnické dle Rakouského práva*. 7. vyd. Praha : Nákladem české akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1922
- RISS, O. Die sachenrechtliche Wirksamkeit des einseitig erklärten Eigentumsvorbehalts – neue Gedanken zu einer alten Streitfrage. In *Österreichisches Bankarchiv*. Nr. 4, 2010, s. 215 – 230
- RUMMEL, P. Wegfall des Rechtsgrundes und Zweckverfehlung als Gründe der Kondiktion nach § 1435 ABGB. In *Juristische Blätter*. Nr. 17/18, 1978, s. 449 – 459
- SAVIGNY, F. C. *System des heutigen Römischen Rechts*. 3. Bd. Berlin: Veit und Comp, 1840
- SCHODITSCH, Th. *Eigentumsvorbehalt und Insolvenz*. Wien : Jan Sramek Verlag, 2009
- SPÁČIL, J. Převod vlastnického práva tradicí a věcná smlouva. In *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 1, 1993, s. 93 – 103
- SPIELBÜCHLER, K. Übereignung durch mittelbare Leistung. In *Juristische Blätter*. Nr. 23/24, 1971, s. 589 – 600
- SPIELBÜCHLER, K. *Der Dritte im Schuldverhältnis*. Wien, New York : Springer Verlag, 1973
- SPIELBÜCHLER, K. Das Prinzip der kausalen Tradition. In *Festschrift 200 Jahre ABGB. II. Teil*. Wien : Manz, 2011, s. 1433 – 1453
- STAGL, J.F. Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen im DCFR und CESL. In *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*. Nr. 1, 2015, s. 1 – 35
- STUBENRAUCH, M. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche*. 1. Bd. 8. Aufl. Wien : Manz, 1902
- TILL, E. Versuch einer Rechtfertigung der Theorie vom titulus und modus acquirendi. In *Festschrift zur Jahrhundertfeier des ABGB*. 2. Teil. Wien : Manz, 1911, s. 383 – 397
- UNGER, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*. 2. Bd. 5. Aufl. Leipzig : Breitkopf und Härtel, 1892
- van VLIET, L. Acquisition and Loss of ownership of Goods – Book VIII of the Draft Common Frame of Reference. In *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. Nr. 2, 2011, s. 292 – 365
- WAGNER, E. In FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. (Hgg.) *Klang Kommentar zum ABGB*. § 380 bis 446. 3. Aufl. Wien : Verlag Österreich, 2018, s. 282 a nasl.
- WALCZAK, D. Die Eigentumsübertragung beim Kauf beweglicher Sachen nach DCFR. Tübingen : Mohr Siebeck, 2017
- WELSER, R. Rec. Spielbüchler, K. Der Dritte im Schuldverhältnis. Wien, New York, 1973. In *Juristische Blätter*. Nr. 7, 8, 1975, s. 219 – 221
- WESENER, G. Zur naturrechtlichen Lehre vom Eigentumserwerb. In EBERT, K. (Hg.) *Festschrift Nikolaus Grass zum 70. Geburtstag*. Innsbruck : Universitätsverlag Wagner, 1986, s. 433 – 444
- WEYAND, S. Der Durchgangserwerb in der juristischen Sekunde. Göttingen : Verlag Otto Schwartz & Co., 1989
- WINDSCHEID, B. *Lehrbuch des Pandektenrechts*. Bd. 1. 9. Aufl. Neudruck der Ausgabe Frankfurt am Main 1906. Scientia Verlag Aalen, 1963